

MINISTRY OF ECOLOGY AND NATURAL RESOURCES OF UKRAINE
NATIONAL NATURE PARK “HUTSULSHCHYNA”

**THE NATURAL RESCUE MISSION FOR THE
PRESERVING THE NUMBER OF NATURAL SPECIES,
ETHNIC CULTURAL HERITAGE AND THE BALANCED
DEVELOPMENT OF THE TERRITORIES**

**MATERIALS OF INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL
CONFERENCE, DEVOTED TO THE 10TH ANNIVERSARY
OF NNP “HUTSULSHCHYNA”**

May 18-19, 2012

Ukraine, Kosiv – 2012

УДК 502:504

Роль природоохоронних установ у збереженні біорозмаїття, етнокультурної спадщини та збалансованому розвитку територій: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-річчю НПП «Гуцульщина» (м.Косів, Івано-Франківська область 18-19 травня 2012 року).

ISBN

Матеріали збірника присвячені проблемам функціонування ПЗФ, збереженню біорозмаїття флори й фауни, об'єктів неживої природи, дослідження етнокультурної спадщини, сакральної архітектури, ономастики, а також питанням екологічної освіти та виховання, розвитку рекреації. Більшість статей стосується екологічної ситуації в Україні та за її межами.

Представлені результати досліджень вчених України, Польщі, Білорусі та Росії

Для студентів, аспірантів, науковців та всіх, хто цікавиться проблемами охорони та збереження довкілля

Редакційна колегія:

Держипільський Л.М. - к.б.н., начальник наукового відділу НПП „Гуцульщина”, **Пророчук В.В.** - директор НПП «Гуцульщина», заслужений природоохоронець України, **Стефурак Ю.П.** - к.б.н., заступник директора НПП „Гуцульщина” з наукової роботи, **Фокшей С.І.** – завідувач лабораторії екологічного моніторингу (відповідальний за випуск). **Брусак В.П.** - к.г.н., доцент Львівського національного університету імені Івана Франка, **Гринюк М.М.** - к.м.н., проректор з наукової роботи Косівського Інституту прикладного та декоративного мистецтва Львівської академії мистецтв.

Матеріали учасників конференції подаються в авторській редакції

СЕКЦІЯ №1
ЗБЕРЕЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ НЕЖИВОЇ ПРИРОДИ ТА ЛАНДШАФТІВ.

УДК 574.9

В.Л. АНДРЕЕВА

Белорусский государственный педагогический университет им. М.Танка

**ОЦЕНКА ПРИРОДНО-ХОЗЯЙСТВЕННОГО ПОТЕНЦИАЛА ЭКОТОННЫХ
ЛАНДШАФТОВ В ГРАНИЦАХ
НАЦИОНАЛЬНОГО ПАРКА «БРАСЛАВСКИЕ ОЗЕРА»**

Оценивалось состояние природных систем - экотонных, в их пределах в границах ключевых участков определялись качественные и количественные характеристики неоднородности почвенного покрова, устанавливался характер растительного покрова, максимально соответствующей комплексу природных факторов в пределах типизированных геосистем, оценивалось α - и β - биоразнообразие ландшафтных экотонных, выделенных по естественным природным границам.

Экотоны, оценка природно-хозяйственного потенциала, типизация геосистем, почвенные комбинации, тип леса.

Отличительной чертой антропогенного процесса является, экотонизация – образование различно рода переходных граничных зон между разными по структуре и функциям природными и преобразованными ландшафтами, что в свою очередь, ведет к сокращению природных. В отличие от природных, антропогенные системы будут находиться в уравновешенном состоянии при условии их использования с сохранением их природно-ресурсного потенциала.

Определение потенциала типов земель национального парка «Браславские озера» потребовало организации учета природных ресурсов (почвенно-земельных и растительных ресурсов), а также проведения оценки состояния геосистем. С этих позиций определялся условный уровень современного состояния экотонных геосистем территории, находящейся в близком к естественному.

Непосредственно предметом нашего изучения являлись почвенные комбинации (ПК), которые рассматривались как территориальные единицы природопользования (в том числе сельскохозяйственного), поскольку содержат сведения о рельефе, геоморфологии, литологии, гидрологических особенностях, о плодородии почв и продукционной способности земель. Они представляют собой закономерно организованные ассоциации почв, типизированные по компонентному составу (перечень разновидностей почв с долей их участия в комбинации, выраженной в процентах) и форме (геометрии) ареалов, образующих на почвенных картах характерный повторяющийся в пространстве рисунок почвенного покрова. Почвенные комбинации достаточно статичны, по сравнению с динамическим характером лесных ассоциаций и типов леса.

В границах НП «Браславские озера» имеют место как природные, так и природно-антропогенные экотоны, поскольку основным назначением Парка является сохранение уникального озерно-ландшафтного комплекса, осуществление научных исследований и рекреационных мероприятий, а также ведение комплексного хозяйствования. На долю экотонных ландшафтов здесь приходится около 11% территории (5,6 тыс. га).

Всего в границе НПБО выделены пять вариантов переходных зон.

В качестве примера приведем экотон «фрагментарные водоразделы - конечно-моренные гряды с отдельными камами и озами и заторфованные межхолменные понижения (котловины)». Расположенный на крайнем севере Парка экотон граничит на северо-западе и северо-востоке с фрагментарными водоразделами высокими и низкими, на крайнем юге – с другим вариантом экотона.

Картометрический анализ почвенного покрова ключевого участка экотона обнаружил очень высокую степень контрастности ($K_k = 18,68$) и расчлененности ($K_p = 2,4$), что определило комплексную оценку неоднородности ($K_n = 44,83$), относящуюся к категории одних из наиболее высоких из установленных для геосистем Беларуси, что объясняет высокий уровень здесь разнообразия природных условий.

В границах экотона характерны леса еловые орляковой серии в сочетании с сосновыми и еловыми черничными, реже сосновыми и еловыми мшистой серии лесами в сочетании с березовыми приручейно-травяными и осоково-травяными лесами с включениями еловых снытевых и орляковых лесов.

Наряду с оценкой почвенного покрова оценивалась как доля участка (площадь), занятая под различные ассоциации (альфа-разнообразие), так и степень их различия по условиям увлажнения, и частота смены контуров и их форма (бета-разнообразие).

Значения коэффициентов альфа-разнообразия в границах экотонных Парка были сведены к двум оценочным группам: от 17 до 22 и от 23 до 28 баллов. Вышеописанный экотон вошел в первую группу. Наивысший балл бета-разнообразия, границах нацпарка принадлежит описанному экотону.

Таким образом, разные экотонные ландшафты, выделенные по единым критериям и оцениваемые по равнозначным параметрам, могут вполне быть сравнимы, и оценены вне зависимости от их местоположения и площади.

Информация об экотонных ландшафтах (количественные показатели флористического и ландшафтного разнообразия территорий) позволят проводить организацию и реорганизацию охранных территорий, выделять и корректировать основные структурные зоны заповедных территорий, отличающихся разным уровнем разнообразия экотонных.

Выявленные разновидности экотонных и установленные для них параметры коэффициентов неоднородности почвенного покрова в границах хозяйств, помогут определить категорию их использования в народном хозяйстве.

Выделенные однотипные геосистемы будут иметь сходную реакцию на антропогенное воздействие, в связи с чем, в пределах одной геосистемы будет достаточно проводить расширенное изучение, а в аналогичных иметь только контрольные объекты для наблюдений. Этот метод позволяет более рационально использовать финансовые средства, для выделения пунктов наблюдения за состоянием среды в рамках проведения мониторинга растительности и почвенного покрова.

Кроме того, описанная методика позволит восстанавливать характер растительности максимально соответствующий условиям среды; определять оптимальную структуру растительного покрова, в тех районах, где она антропогенно нарушена, с ее последующим восстановлением.

THE ESTIMATION OF NATURE-ECONOMY POTENTIAL OF ECOTONE LANDSCAPES OF THE NATIONAL PARK "BFASTAV LAKES"

V.L. ANDREEVA

The condition of nature systems was estimated; quantitative and qualitative characteristics of the heterogeneity of soil cover of key lots in the boundary of ecotone landscapes were fixed; the character of vegetation cover mostly corresponding to complex of the nature factors within the typefaces geosystems was established; α - and β -diversity of ecotone landscapes chosen according to natural boundaries were.

Ecotones, the estimation of nature- economy potentials, types of lands, combinational of soil, type of forest

УДК 5044.4(477.64)

О.П.БАРАБОХА

Приазовський національний природний парк

ГІДРОГРАФІЧНА МЕРЕЖА ПРИАЗОВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ

Гідрографічна мережа Приазовського національного природного парку представлена різними об'єктами – Азовське море, озера, річки, лимани та ставки. Найбільшу площу ПНПП займає акваторія Азовського моря. Річки національного парку відносяться до басейну Азовського моря, більшість яких відноситься до групи малих річок (крім Берди та Молочної). Гідрографічна мережа ПНПП відіграє значну роль у екосистемі регіону.

Ключові слова: гідрографічна мережа, малі річки, середні річки, живлення річок, режим річок, річковий сток, озера.

Приморське положення Приазовського національного природного парку визначило особливості його гідрографії та гідрології. Незважаючи на те, що парк за площею займає друге місце серед національних парків України, переважна його більшість – це акваторії з своїми особливостями, впливом на суходіл, що обумовлює підвищений інтерес до їх вивчення.

Гідрографічну мережу парку становлять природні гідрологічні об'єкти – Азовське море, його затоки і лимани, річки, озера та штучні – ставки. Дослідження Азовського моря були розпочаті ще в XVIII ст., тому можна вважати ступінь вивченості моря та його лиманів і заток досить високим. Гідрологічні об'єкти суходолу Північно-Західного Приазов'я в межах Запорізької області, де розташований природний парк, вивчені значно менше

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНІ ДОПОВІДІ

Пророчук В.В., Стефурак Ю.П. Національний природний парк «Гуцульщина» - 10 років діяльності.....	3
Стойко С.М. Багатогранне значення пралісових екосистем Карпат.....	13

СЕКЦІЯ №1

ЗБЕРЕЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ НЕЖИВОЇ ПРИРОДИ ТА ЛАНДШАФТНОГО РОЗМАЇТТЯ

Андреева В.Л. Оценка природно-хозяйственного потенциала экотонных ландшафтов в границах Национального парка «Браславские озера».....	20
Барабоха О.П. Гідрографічна мережа Призовського Національного природного парку.....	21
Буняк В.І., Гнєзділова В.І. Ландшафтний заказник “Козакова долина” як еталон унікального видового різноманіття на Прикарпатті.....	26
Буськянюк М.В. Особливості формування ялинових молодняків на зрубках північно-східного макросхилу українських Карпат під впливом різних факторів.....	29
Глодова Л.М. Мінеральні джерела с. Пістинь.....	32
Гостюк З.В. Гідрологічні пам'ятки природи в околицях м. Косова.....	34
Зеленчук І. М., Зеленчук Я.І. Річкова система Чорного Черемоша.....	37
Іванов Є. А., Козак Т. І. Необхідність збереження пам'яток історії освоєння мінеральних ресурсів Гуцульщини.....	44
Кічура А.В. Методичні підходи з оптимізації підбору об'єктів та територій природно-заповідного фонду.....	48
Коба В.П. Деякі питання оптимізації лісовідновлюваних робіт у біоценозах сусідніх заповідних територій гірського Криму.....	50
Крестьянішин І.А. Роль талих вод у формуванні поверхневого стоку на Ялтинській яйлі.....	53
Кузарін О.Т., Жижин М.П. Закономірності спонтанного заростання відпрацьованих торфокар'єрів Львівщини.....	56
Кучинська О.П. Дослідження неживої природи - фактор формування екотуристичних маршрутів та екопізнавальних стежок в НПП «Подільська товтри».....	59
Мала Ю.І. Рідкісні лісові та степові біотопи екотону «лісостеп-степ».....	61
Мурська О. П. До питання науково – пізнавальної оцінки фантомних скель.....	64
Орлов О.Л., Вовк О.Б. Ґрунти НПП «Гуцульщина» в контексті збереження ґрунтового різноманіття Карпат.....	66
Стратій В.І., Гузак Л.І. Геологічні та гідрологічні об'єкти НПП «Вижницький»: різноманіття та перспективи використання.....	69
Субота М.В. Температурний режим НПП «Синевир».....	74
Тюх Ю.Ю., Дербак М.Ю., Нрода Т.М. Загальна характеристика лісової рослинності НПП «Синевир».....	75
Фокшей С. І. Кліматичні особливості території НПП «Гуцульщина».....	77
Ярема Ю.М., Субота М.В., Ярема М.Ю. Особливості природних ландшафтів НПП «Синевир» та їх розмаїття.....	81

СЕКЦІЯ № 2

ЗБЕРЕЖЕННЯ РОСЛИННОГО ТА ТВАРИННОГО СВІТУ

Акулов О.Ю. Попередні відомості про мікофільні гриби Українських Карпат.....	87
Балагурак М.Й. Мисливська фауна НПП «Гуцульщина».....	92
Біляк Б.І. Особливості рослинного покриву оліготрофного болота Чорне bagno на території НПП «Зачарований край».....	95
Біляк Б., Симканіч В. Характеристика рослинного покриву НПП «Зачарований край».....	98
Борисенко С.В. Визначення та інтерпретація значущості видів птахів в угрупованнях.....	100
Ванзар О.М., Романюк В.В. Біоморфологічний та екологічний аналіз флори Путильського низькогір'я.....	103
Вовк О.А. Витіснення автохтонних видів ссавців адвентивними представниками теріофауни на території південно-східної частини степової зони України.....	105
Гелюта О.А., Гайова В.П., Тихоненко Ю.Я., Маланюк В.Б. Перші результати інвентаризації грибів природного заповідника “Торгани”.....	109
Геряк Ю.М., Стефурак І.Л. Ноктуїдні лускокрилі (Lepidoptera: Noctuoidea) Національного природного парку "Гуцульщина".....	113
Горобець В.Ф. Історичі сорти півоній для відновлення квіткового оформлення старовинних маєтків та палацово-паркових комплексів.....	117